

Заснований у квітні 2015 р.

Співзасновники –
Головне територіальне управління
юстиції у Херсонській області;
Одеський державний університет
внутрішніх справ;
Асоціація нотаріусів
Херсонської області

Зареєстрований
Міністерством
юстиції України

Свідоцтво
Про державну реєстрацію
серія KB № 24402-14242ПР
від 28.12.2019 р.

Виходить шість разів на рік.
Мова видання: українська
та англійська.

На підставі Наказу Міністерства освіти
та науки України № 627 від 14.05.2020 р.
(додаток 2) журнал включено
до Переліку наукових фахових видань України
категорії «Б» у галузі юридичних наук
(081 «Право», 293 «Міжнародне право»).

Адреса редакції:
вул. Потьомкінська, 42/14
м. Херсон, Україна, 73000

Міністерство
юстиції України
Головне територіальне
управління юстиції
у Херсонській області

Міністерство
внутрішніх справ України
Одеський державний університет
внутрішніх справ

Асоціація нотаріусів
Херсонської області

Юридичний бюлетень

Випуск 18

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 10 від 27.04.2021 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор – Лєгєза Юлія Олександрівна, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права Інституту соціальних та гуманітарних наук Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

Аброськін В'ячеслав Васильович, кандидат юридичних наук, ректор Одеського державного університету внутрішніх справ

Албул Сергій Володимирович, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ

Бабенко Андрій Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, декан факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ

Бондар Валерія Валеріївна, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ

Галуцько Віра Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, заступник декана Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ

Ізбаш Катерина Сергіївна, старший науковий співробітник відділу організації наукової роботи Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Ісмаїлов Карен Юрійович, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри кібербезпеки та інформаційного забезпечення Одеського державного університету внутрішніх справ

Катеринчук Іван Петрович, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ

Лєгєза Євген Олександрович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та митного права Університету митної справи та фінансів

Миронюк Роман Вікторович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Резніченко Семен Васильович, професор кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

Тильчик В'ячеслав В'ячеславович, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки Університету державної фіскальної служби України

Шкута Олег Олегович, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри професійних та спеціальних дисциплін Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ

Vlad Vernyhora, L.L.M., BA (Hons), MA, DSocSc, Lecturer in International Relations, School of Law, Tallinn Technical University (Tallinn, Estonia)

Hans-Joachim Schramm, Prof. Dr. habil., Hochschule Wismar University of Applied Sciences Technology, Business and Design Fakultät für Wirtschaftswissenschaften Wismar Business School Philipp-Müller-Straße (Wismar, Germany)

Редколегія не завжди поділяє погляди авторів публікації

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

У збірнику розглядаються актуальні питання теорії держави та права, цивільного права, адміністративного права та адміністративної діяльності, проблеми протидії злочинності, юридичної психології та ін.

Для науковців, юристів-практиків, викладачів, ад'юнктів, аспірантів, слухачів, курсантів та студентів закладів вищої освіти юридичного профілю, а також всіх тих, хто цікавиться питаннями розвитку науки та права.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

<i>Аракелян М. Р., Чанишева Г. І.</i> ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЄКТУ ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ.....	9
<i>Борисюк І. Е.</i> «ДИТЯЧИЙ» ОМБУДСМЕН У МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ.....	19
<i>Вайда Т. С., Голенко Н. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАТЕГОРІЙ «ПРАВОПОРЯДОК», «ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК / БЕЗПЕКА» ТА «ПУБЛІЧНА БЕЗПЕКА» У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	26
<i>Кузьменко О. В., Лисенко А. М., Григоренко Я. О.</i> ОСНОВНІ ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ФУНКЦІЙ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ.....	38
<i>Кузьменко Ю. В., Думанський Р. В.</i> ПОШИРЕННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ЗА УМОВ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ.....	44
<i>Кузьменко Ю. В., Шабага Т. М.</i> ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД У ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ.....	50
<i>Лук'янчук О. В.</i> МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ ГЕРМЕНЕВТИКИ В ПРОЦЕСІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПРАВА.....	56
<i>Пряміцин В. Ю., Пороховата Є. О.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВ СЕКСУАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМА ДИСКРИМІНАЦІЇ.....	64
<i>Сидоренко В. В.</i> ПРАВОВІ ПРЕЗУМПЦІЇ В АСПЕКТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЄВОСТІ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	72
<i>Харченко Н. П.</i> ФОРМА ДЕРЖАВИ: ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ.....	80
<i>Хостюк І. В.</i> ЩОДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИНЦИПУ СУВЕРЕННОЇ РІВНОСТІ ДЕРЖАВ І СТАТУСУ ПОСТІЙНИХ ЧЛЕНІВ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН.....	85
<i>Чепульченко Т. О., Царик О. В.</i> ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ЗАХИСТУ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ ПРАВОПОРУШЕННЯ, В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ.....	93

ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНОГО, ГОСПОДАРСЬКОГО ТА ТРУДОВОГО ПРАВА

<i>Гуміров О. І.</i> МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФСПІЛОК.....	103
---	-----

Дяченко С. В., Мартинюк А. Р. ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ АДВОКАТА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: СУДОВА ПРАКТИКА.....	109
Легеза Ю. О., Тюрюк Ю. І. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСФЕРУ (ПЕРЕЗАРАХУВАННЯ) КРЕДИТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КРЕДИТНОЇ ТРАНСФЕРНО-НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ.....	115
Цвігун Д. П. АНАЛОГІЯ ПРАВА ЯК СПОСІБ УСУНЕННЯ ПРОГАЛИН У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	123

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Бездольний М. Ю. ПРАВОВІ АСПЕКТИ Й ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	129
Гапонов А. В. АНАЛІЗ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІЇ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ, ЩО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ СУДАМИ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.....	134
Єфіменко В. С. ПРИНЦИП СУБСИДІАРНОСТІ В РОЗРІЗІ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИХ ПІДХОДІВ ДО ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА.....	143
Литвиненко Є. В. ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	150

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ

Беньківський В. О. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРИЧИННОГО ТА НЕКАУЗАЛЬНИХ ПРОЯВІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....	159
Клочко А. М., Волченко Н. В., Клецова Н. В. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ЗА УМОВ ПОСИЛЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ.....	164
Коломійчук В. О. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «РЕЙДЕРСТВО».....	172

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Беспалько І. Л. ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	178
--	-----

<i>Пасько О. М.</i> КРИМІНАЛІСТИЧНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ.....	188
<i>Свинаренко Ю. П., Андрусенко О. А.</i> ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА ВІДОМЧІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЩО РЕГЛАМЕНТУЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ СТОСОВНО ГРОМАДЯН, ЯКІ ЗАТРИМАНІ Й УТРИМУЮТЬСЯ ПІД ВАРТОЮ НА ЗАКОННИХ ПІДСТАВАХ.....	196
<i>Сіренко О. В., Мазурець О. О.</i> ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПОТЕРПІЛОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	204
<i>Федоров І. В.</i> РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ПРИСЯЖНИХ ЯК ЗАПОРУКА ПОДОЛАННЯ ПРАВОВОГО МАРГІНАЛІЗМУ В СУСПІЛЬСТВІ.....	212

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА

<i>Сковронська І. Ю.</i> НАВЧАННЯ ПРАВНИКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ЗАКЛАДІВ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ).....	218
--	-----

РЕЦЕНЗІЇ

<i>Сидор В. Д.</i> РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ КАРПІНСЬКОЇ НАТАЛІЇ ВОЛОДИМИРІВНИ «АКТУАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СКЛАДНИХ ПРАВОВИХ ПИТАНЬ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ САНІТАРНИХ ТА ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ ЗГІДНО ВИМОГ СОТ ТА ЄС».....	224
--	-----

CONTENTS

GENERAL THEORETICAL PROBLEMS OF THE STATE AND LAW

<i>Arakelian M. R., Chanysheva H. I.</i> REGARDING THE IMPROVEMENT OF THE DRAFT ORDER FOR AWARDING THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY (PHD).....	9
<i>Borysyuk I.E.</i> THE "CHILDREN'S" OMBUDSMAN IN THE MECHANISM OF PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS.....	19
<i>Vaida T. S., Holenko N. M.</i> PECULIARITIES OF USING THE CATEGORIES "LAW ENFORCEMENT", "PUBLIC ORDER / SECURITY" AND "PUBLIC SECURITY" IN THE LEGISLATION OF UKRAINE.....	26
<i>Kuzmenko O.V., Lysenko A. M., Hryhorenko Ya. O.</i> THE MAIN FACTORS INFLUENCING THE TRANSFORMATION OF THE FUNCTIONS OF THE MODERN STATE.....	38
<i>Kuzmenko Yu. V., Dumanskyi R.V.</i> SPREADING TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS UNDER THE CONDITIONS OF THE ARMED CONFLICT IN EAST OF UKRAINE.....	44
<i>Kuzmenko Yu. V., Shabaha T. M.</i> COMPLIANCE WITH CONSTITUTIONAL PRINCIPLES IN THE PROCESS OF ADOPTION OF THE STATE BUDGET.....	50
<i>Lukyanchuk O. V.</i> THE PLACE AND SIGNIFICANCE OF HERMENEUTICS IN THE PROCESS OF THE INTERPRETATION OF LAW.....	56
<i>Pryamitsyn V. Yu., Porokhovata E. O.</i> CURRENT PROBLEMS OF FORMATION OF SEXUAL MINORITY RIGHTS IN UKRAINE: THE PROBLEM OF DISCRIMINATION.....	64
<i>Sydorenko V. V.</i> LEGAL PRESUMPTIONS IN TERMS OF ENSURING EFFICACY OF LEGAL REGULATION MECHANISM.....	72
<i>Kharchenko N. P.</i> THE FORM OF THE STATE: THE EVOLUTION OF SCIENTIFIC VIEWS.....	80
<i>Khostiuk I. V.</i> ON THE CORRELATION OF THE PRINCIPLE OF SOVEREIGN EQUALITY OF STATES AND THE STATUS OF PERMANENT MEMBER OF A PERMANENT MEMBER OF THE UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL.....	85
<i>Chepulchenko T. O., Tsaryk O. V.</i> THE PROCESS OF DEVELOPING THE PROTECTION OF OFFENDERS IN UKRAINE: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES.....	93

ISSUES OF CIVIL, COMMERCIAL AND LABOR LAW

<i>Humirov O. I.</i> INTERNATIONAL LEGAL REGULATION OF TRADE UNIONS.....	103
---	-----

<i>Diachenko S. V., Martyniuk A. R.</i> PECULIARITIES OF PARTICIPATION OF AN ATTORNEY IN THE CIVIL PROCEEDINGS: JUDICIAL PRACTICE.....	109
<i>Leheza Yu. O., Tiuria Yu. I.</i> LEGAL AND REGULATORY REGULATION OF TRANSFER (RECALCULATION) OF CREDITS OF THE EUROPEAN CREDIT TRANSFER AND ACCUMULATION SYSTEM.....	115
<i>Tsvihun D. P.</i> ANALOGY OF LAW AS A WAY TO REMOVE GAP IN CIVIL LAW: THEORETICAL AND LEGAL CHARACTERISTICS.....	123

ADMINISTRATIVE LAW AND ADMINISTRATIVE ACTIVITY

<i>Bezdolnyi M. Yu.</i> LEGAL ASPECTS AND FEATURES OF THE APPLICATION OF POLICE CARE....	129
<i>Haponov A. V.</i> ANALYSIS OF NORMATIVE REGULATION OF THE FUNCTION OF JUDICIAL CONTROL CARRIED OUT BY COURTS OF APPEAL.....	134
<i>Yefimenko V. S.</i> PRINCIPLE OF SUBSIDIARITY IN THE CONTEXT OF THEORETICAL AND LEGAL APPROACHES TO THE PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE LAW.....	143
<i>Lytvynenko E. V.</i> THE CONCEPT AND STRUCTURE OF THE MECHANISM OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION IN THE FIELD OF PROVISION OF EDUCATIONAL SERVICES IN UKRAINE.....	150

PROBLEMS OF CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY

<i>Benkivskyi V. O.</i> THEORETICAL ANALYSIS OF CAUSAL AND NON-CAUSAL MANIFESTATIONS IN CRIMINAL LAW.....	159
<i>Klochko A. M., Volchenko N. V., Klietsova N. V.</i> ECONOMIC AND LEGAL GROUNDS OF BANKING SECURITY IN THE TERMS OF STRENGTHENING EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES IN UKRAINE.....	164
<i>Kolomiichuk V. O.</i> THEORETICAL APPROACHES TO THE DEFINITION OF THE "RAIDING"	172

CRIMINAL PROCEEDINGS AND FORENSIC SCIENCE; OPERATIVE-SEARCH ACTIVITY

<i>Bespalko I. L.</i> SPECIFICS OF CRIMINAL PROCEDURAL EVIDENCE ON CRIMINAL OFFENSES IN THE COURSE OF THE PREJUDICIAL INQUIRY.....	178
<i>Pasko O. M.</i> FORENSIC, ORGANIZATIONAL-TACTICAL AND PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE INTERROGATION.....	188

<i>Svynarenko Yu. P., Andrusenko O. A.</i> LEGISLATION OF UKRAINE AND DEPARTMENTAL NORMATIVE-LEGAL ACTS REGULATING ACTIVITY OF NATIONAL POLICE EMPLOYEES REGARDING CITIZENS IN CUSTODY ON LEGAL GROUNDS.....	196
<i>Sirenko O. V., Mazurets O. O.</i> PROBLEMS OF PROCEDURAL STATUS OF THE VICTIM IN CRIMINAL PROCEEDINGS.....	204
<i>Fedorov I. V.</i> DEVELOPMENT OF THE JURY INSTITUTE AS A KEY TO ADDRESSING LEGAL MARGINALISM IN SOCIETY.....	212

LEGAL PSYCHOLOGY AND LEGAL EDUCATION

<i>Skovronska I. Yu.</i> ENGLISH LANGUAGE TRAINING OF LAWYERS IN THE SOCIO-CULTURAL CONTEXT (BASED ON THE INSTITUTIONS WITH SPECIFIC CONDITIONS OF STUDY).....	218
---	-----

REVIEWS

<i>Sydor V. D.</i> REVIEW OF THE MONOGRAPH BY KARPINSKA NATALIYA VOLODYMYRIVNA “TOPICAL RESEARCH OF THE COMPLEX LEGAL ISSUES ON THE USE OF SANITARY AND PHYTOSANITARY MEASURES IN UKRAINE ACCORDING TO THE REQUIREMENTS OF THE WTO AND THE EU”.....	224
---	-----

УДК 343.195:316

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2021.18.28>

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ПРИСЯЖНИХ ЯК ЗАПОРУКА ПОДОЛАННЯ ПРАВОВОГО МАРГІНАЛІЗМУ В СУСПІЛЬСТВІ

Федоров Ігор Васильович,
старший викладач кафедри
кримінального процесу
(Одеський державний університет
внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Стаття присвячена висвітленню наявних сьогодні проблем, які стосуються практичних і теоретичних питань формування та функціонування суду присяжних в Україні як одному із засобів подолання негативної тенденції правового маргіналізму, зростання якої спостерігається останнім часом у нашому суспільстві.

Конституція України в статті 3 визначає таке: «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [1].

Таким чином, людина, її життя та здоров'я, честь та особиста гідність, забезпечення недоторканності й безпеки повинні бути пріоритетом для державних органів.

Суд присяжних як правовий інститут повинен стати більшою мірою, ніж він є зараз, громадським представницьким органом у сфері правосуддя й відігравати більш важливу роль у формуванні юридичної культури громадянського суспільства.

Уже не викликає сумнівів значущість правового інституту у вигляді суду присяжних і необхідність розвитку цього правового інституту судочинства.

Протягом останніх років за активної участі міжнародних організацій і їх представників в Україні проводиться масштабна законотворча робота, мета якої – створити умови ефективної діяльності судової системи України та суміжних правових інститутів відповідно до положень прогресивних практик Європейського Союзу.

Водночас необхідно визначити, що організаційно-забезпечувальному механізму дії суду присяжних приділяється недостатня увага з боку науковців і законодавців: достатньою мірою не вивчається досвід країн, які запровадили суд присяжних одночасно з Україною, наприклад, Грузії, відсутні спільні правові позиції щодо шляхів формування списків присяжних.

У роботі проаналізовано основні положення чинного законодавства України, наукові точки зору вітчизняних науковців щодо шляхів формування та подальшого функціонування суду присяжних.

Висвітлено точки зору на порядок формування, особливості функціонування суду присяжних, з'ясовано права присяжного під час його діяльності, пов'язаної з відправленням правосуддя.

Надано пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення правових підстав формування й подальшої діяльності суду присяжних в Україні.

Ключові слова: народовладдя, суд присяжних, статус присяжного, відбір присяжних, формування списку присяжних, наявні моделі суду присяжних, установлення факту злочину в суді присяжного.

DEVELOPMENT OF THE JURY INSTITUTE AS A KEY TO ADDRESSING LEGAL MARGINALISM IN SOCIETY

Fedorov Ihor Vasyliyovych,
Assistant Professor
at the Department of Criminal Process
(Odesa State University of Internal Affairs,
Odesa, Ukraine)

The article focuses on the current problems regarding the practical and theoretical issues of the formation and functioning of the jury in Ukraine, as one of the ways to overcome the negative trend of marginal legal consciousness, the growth of which has been observed recently in our society.

Constitution of Ukraine in Article 3 states next: "Human rights and freedoms, and guarantees thereof shall determine the essence and course of activities of the State. The State shall be responsible to the individual for its activities. Affirming and ensuring human rights and freedoms shall be the main duty of the State". Therefore, a person, their life and health, honor and personal dignity, ensuring inviolability and security should be the highest priority for public authorities.

The jury trial, as a legal institution, must become more than it is now - a public representative body in the field of justice, and play a more important role in formation of the legal culture of civil society.

It is no longer questionable how important is the legal institution in the formation of a jury trial and the need in development this legal institution of justice.

In recent years, with the active participation of international organizations and their representatives in Ukraine, large-scale legislative work is being done, it is aimed at creating conditions for effective functioning of the judicial system of Ukraine and related legal institutions in accordance with the provisions of progressive practices of the European Union.

At the same time, it should be highlighted that the organizational and support mechanism of the jury trial is given insufficient attention by scholars and legislators: the experience of countries that have introduced a jury trial simultaneously with Ukraine is not studied sufficiently, for example Georgia, there are no common legal positions on how to form jury lists.

The article analyzes the main provisions of the current legislation of Ukraine, the scientific views of domestic scientists on the ways of formation and further functioning of the jury.

The views on the procedure of formation, the peculiarities of the functioning of the jury, the rights and elements of protection of the jury during its activities related to the administration of justice are highlighted. Proposals and recommendations aimed at improving the legal basis for the formation and further operation of the jury in Ukraine are presented.

Key words: democracy, jury trial, jury status, jury selection, formation of the jury list, existing models of jury trial, establishment of the fact of a crime in a jury trial.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суд присяжних як інститут здійснення діяльності держави, що відповідає вимогам забезпечення законодавчого захисту особи із запровадженням належних правил прозорості й безпосередньої участі народу в судочинстві, подолання негативних тенденцій у суспільстві, досліджувався такими науковцями, як С.В. Оверчук, І.В. Гловлюк, Н.М. Ахтирська, О.В. Культенко, В.М. Тертишник.

Метою статті є дослідження та визначення інституту суду присяжних, як одного із дієвих заходів подолання негативних тенденцій українського суспільства, одним з яких є правовий маргіналізм.

Виклад основного матеріалу. В останній час в українському суспільстві посилися негативні тенденції правової маргінальності: у мережі Інтернет і засобами масової інформації все частіше повідомляються випадки, коли громадяни намагаються самостійно розв'язувати правові проблеми, що виникають перед ними, виходячи зі своїх понять про справедливість.

Ми маємо погодитися з тим, що маргінальна поведінка характеризується схильністю до протиправної та ставленням до права як до інструменту примусу [2, с. 60–61].

Наслідками цього явища є відсутність почуття відповідальності, яке має значення для забезпечення внутрішнього контролю за поведінкою, як результат цього є зростання числа вчинених кримінальних правопорушень.

Доказом того, що маргінальна поведінка є загрозою для суспільно-правових відносин в Україні, є такі випадки:

– 13 жовтня 2019 року в сел. Шевченково Куп'янського району Харківської області чоловік, почувши крики своєї дружини, яка самостійно поверталася додому, вибіг на вулицю й порізав пах її гвалтівника, навіть не намагаючись його затримати для подальшої передачі співробітникам поліції [3];

– 15 січня 2021 року в м. Харкові молода людина завдала удар ногою в обличчя дівчині касиру, яка в той момент нагнулася підібрати товар. З метою помсти друзі дівчини знайшли злочинця, змусили його стати на коліна й нанесли декілька ударів ногами в обличчя, також ногою в обличчя завдала удар і дівчина-касир магазину.

Указаний випадок був знятий на телефон і виставлений у мережі Інтернету [4].

Показовою є реакція Інтернет суспільства, яка переважною кількістю схвалила ці вчинки.

Таки випадки, на жаль, не є поодинокими. Усе частіше люди ігнорують норми закону та моралі, намагаючись поводитись згідно зі своїми моральними поняттями.

Одним із засобів подолання правової маргінальності в суспільства є створення такого правового інституту суду присяжних, який має відігравати вирішальну роль у проведенні кримінального судочинства, допоможе захистити незалежність судової влади та надасть значення самому процесу розгляду справи як неупередженої правової дії в очах суспільства.

Наявний формат суду присяжних уже відіграв свою значущу роль, посиливши стан забезпечення процесуальних гарантій насамперед для підозрюваного, сприяючи формуванню моделі змагальності.

Запровадження інституту суду присяжних стало важливим етапом судової реформи, давши змогу реалізувати конституційну вимогу щодо функціонування участі народу в здійсненні правосуддя [5, с. 1].

Після запровадження Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року [6] інститут суду присяжних отримав офіційний статус у судовій системі України.

Після введення в дію у 2012 році чинного Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України [7] визначено перелік злочинів, які можуть розглядатися судом присяжних, рішення по яких може виносити суд присяжних, до таких відносяться ті злочини, за які передбачена найвища міра покарання – довічне позбавлення волі.

Необхідно зазначити, що неодноразово до Верховної Ради України надавалися законопроекти щодо розширення переліку кримінальних правопорушень, які можуть розглядатися судом присяжних, але рішення не було прийнято.

Сьогодні в Україні діє модель суду присяжних (т.зв. шефенський суд), відповідно до неї присяжні спільно з професійним суддею вирішують і фактичні питання вчинення кримінального правопорушення, і юридичні. Така модель судового розгляду запроваджена в таких країнах, як Німеччина, Італія, Франція, Греція та Україна.

До країн, де застосована класична модель суду присяжних, тобто така, де присяжні встановлюють лише сам факт учинення обвинуваченим злочину, можна віднести такі країни, як Англія, США, Канада, Австралія, Нова Зеландія, Швеція, Росія (з 1993 р.) та Іспанія (з 1995 р.).

Відійшли від класичної моделі суду присяжних такі країни, як Японія та Південна Корея, запроваджену модель можна назвати «суд із присяжними».

Виходячи зі світового досвіду організації суду присяжних, вважаємо за доцільне подальше розширення участі присяжних у судовому розгляді кримінальних справ.

Верховною Радою України протягом останніх п'яти років розглядалося декілька моделей складу суду присяжних, однією, на наш погляд, привабливою, є така: три професійні судді й шість присяжних проводять судові розслідування за фактами вчинення особливо тяжких злочинів.

Крім того, є доцільним розширення переліку кримінальних правопорушень, які можуть розглядатися судом присяжних: наприклад, тих, за вчинення яких передбачено позбавлення волі більш як на п'ять і більше років, можливим складом такого розгляду є один професійний суддя та двоє присяжних, тобто так, як зараз відбувається по деяких категоріях цивільних справ.

Така модель участі людей у кримінальних провадженнях сприятиме перевазі непрофесійного елементу в здійсненні правосуддя, що підвищить довіру громадськості до судової влади, суду та правосуддя й ефективніше забезпечить змагальність [8, с. 121].

На нашу думку, є передчасним запровадження такої моделі формування кола присяжних: на підставі списку виборців адміністративно-територіальних одиниць, територію яких охоплює місцевий (окружний) суд, орган місцевого самоврядування формує список кандидатів у присяжні, до якого примусово включаються особи, які відповідають вимогам до присяжних.

Надалі цей список надається до територіального управління Державної судової адміністрації. Моральні та громадські якості залучених таким чином присяжних будуть знаходитися на вкрай низькому рівні, що не сприятиме поліпшенню якості судового розгляду справ і підвищенню довіри населення судовій системі України.

Також ми вважаємо помилковою точку зору, що до списку присяжних також не повинні входити особи з юридичною освітою, оскільки їхня участь порушить принцип неупередженості участі людей у кримінальному процесі. Зокрема, така вимога до присяжних міститься в ст. 30 Кримінально-процесуального кодексу Грузії [9].

Крім цієї заборони, указана стаття Кримінально-процесуального кодексу Грузії містить заборону бути присяжними ще психологам і психіатрам [9], указані обмеження, на нашу думку, є неприпустимими, так як усі громадяни країни, за деякими винятками, повинні мати можливість узяти участь у роботі судової системи.

Нормами Кодексу передбачено, що до складу суду присяжних входять два професійних судді і три присяжних. Присяжним може бути громадянин України, який досяг тридцятирічного віку й не старший шістдесяти п'яти років, постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція суду, а так само давши згоду бути присяжним. Не можуть бути включені в список присяжних громадяни, визнані судом обмежено дієздатними або недієздатними, мають хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню обов'язків присяжного. Після відкриття судового засідання проходить відбір присяжних, де голова, а також учасники судового розгляду з'ясовують наявність підстав, що перешкоджають залученню громадянина як присяжного, або підстав для звільнення окремих присяжних від виконання обов'язків. Крім трьох основних присяжних, відбираються двоє запасних. Усі питання, пов'язані із судовим розглядом, професійні судді та присяжні вирішують спільно [10, с. 86].

Необхідно зазначити, що сьогодні немає розробленого дієвого механізму контролю за виконанням присяжним своїх обов'язків, особливо тих, що стосуються заборони його спілкування з особами, які не входять до складу суду, без дозволу головуєчого; стосовно суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього; збирання ним відомостей, що стосуються кримінального провадження, поза судовим засіданням; розголошування відомостей, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження, і процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього і стали відомі присяжному у зв'язку з виконанням його обов'язків. Це питання потребує нормативного врегулювання [11, с. 19].

На присяжних поширюються гарантії незалежності й недоторканності суддів, установлені законом, на час виконання ними обов'язків зі здійснення правосуддя.

Під правовим статусом присяжного варто розуміти юридично закріплений статус громадянина, включеного до списку присяжних і залученого в установленому законом порядку для участі в судовому розгляді кримінального провадження, що здійснюється за допомогою КПК України та інших законів. Зокрема, суд присяжних має право попросити головуєчого пояснити норми права, які застосовуватимуться при розв'язанні питань, юридичних термінів і понять; зміст оголошених у судовому засіданні документів; ознак злочину, у якому особа звинувачується [12, с. 21].

Існування спільної колегії професійних суддів і присяжних забезпечує належну участь людей у кримінальному процесі, але потребує подальшого нормативного розвитку з метою підвищення рівня довіри населення до судової системи країни з урахуванням негативних правових тенденцій у суспільстві.

Висновки. Визнаючи існування такого явища в суспільстві України, як правовий маргіналізм, є нагальна потреба визначення правових заходів його подолання. Ураховуючи неоднозначне ставлення до суду присяжних з боку науковців і пересічних громадян України, необхідно виважено ставитися до подальшого реформування цього правового інституту як одного із засобів підвищення рівня населення до правоохоронної системи країни загалом.

Із цією метою вивчення закордонного досвіду запровадження суду присяжних дає можливість визначити найбільш ефективну форму його запровадження для України.

Сьогодні намітилася стійка тенденція надання законопроектів щодо переходу від чинної континентальної моделі суду присяжних (змішаної або суди шефенів) до класичної (англосаксонської). Указане перетворення потребує подальшого вивчення основних аспектів забезпечення належного функціонування такої форми судочинства: визначення порядку формування списків присяжних, забезпечення визнання рішень, які приймаються судом.

Необхідно зазначити, що поза увагою науковців залишається досвід країн східної Азії, насамперед Японії та Південної Кореї, які відійшли від класичної моделі й запровадили свою форму суду присяжних.

Найголовніше – визначення належної форми існування суду присяжних в Україні як одного з дієвих засобів подолання правового маргіналізму в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Зубко Г.Ю. Маргінальна поведінка як вид правомірної поведінки особи : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 209 с.
3. Кричала і плакала. Чоловік розправився з нелюдом котрий посеред вулиці жорстко гвалтував його дружину. URL: <https://vgolos.com.ua/news/krychala-i-plakala->

cholovik-rozpravvyvsya-iz-nelyudom-kotryj-posered-vulytsi-zhorstoko-gvaltuvav-jogo-druzhynu_1084645.html.

4. Неадекватный покупатель ударил девушку-кассира ногой по лицу. URL: <https://novosti-n.org/news/Neadekvatnij-pokupatel-udaryl-devushkukassyranogoj-po-lyczu-Vydeo-207879>.

5. Оверчук С.В. Становлення інституту присяжних в умовах набрання чинності Кримінальним процесуальним кодексом України. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2012. № 2 (6). С. 1–14.

6. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 07.07.2010. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

8. Войнарович А.Б. Участь народу в здійсненні правосуддя у кримінальних справах за законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Львів : Львівський націон. ун-т імені Івана Франка, 2011. 204 с.

9. Уголовно-процесуальный кодекс Грузии. URL: <https://www.matsne.gov.ge/ru/document/download/90034/37/ru/pdf>.

10. Ахтирська Н.М. Становлення суду присяжних в Україні: від конституційного принципу до процесуальної регламентації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 5. С. 83–89.

11. Куцин М.М. Суд присяжних: законодавче закріплення і проблеми впровадження у кримінальне судочинство України. *Адвокат*. 2006. № 2. С. 18–25.

12. Тернавська В.М. Суд присяжних як складова частина демократичної судової влади. *Адвокат*. 2006. № 8. С. 19–22.